

Opptaksutvalget

v/utvalgsleder Marianne Aasen

Deres ref.:

Vår ref.: Utd.05-2022/BeSø

Dato: 27.05.22

Innspill til Opptaksutvalget

Takk for invitasjon til å komme med innspill til utvalgets arbeid.

Utvalget har i sitt notat satt opp tre områder de ønsker tilbakemelding på. YS vil konsentrere seg om problemstillinger knyttet til kvalifisering.

YS sitt overordnede syn er at flest mulig skal få tilgang til utdanning og kompetansepåfyll gjennom hele livet, og at vi skal ha et utdanningssystem som inkludere alle. Vi synes det er viktigere å kvalitetssikre utgangen av en opplæring enn å begrense inngangen.

Vi kan ikke se at grunnlagsnotatet til utvalget direkte sier noe om hvorvidt det kan være aktuelt å vurdere ulike kvalifiseringskriterier for unge kontra voksne, eller om det skal være andre kriterier for etter- og videreutdanning. YS vil utfordre utvalget til å se på disse problemstillingene. Årsaken til dette er at vi mener at voksne med arbeidslivserfaring har med seg en annen kompetanse enn ungdom som søker høyere utdanning rett etter videregående opplæring, og at de som søker seg inn til kortere etter- og videreutdanning ofte gjør dette med en klar relasjon til sitt arbeid og dermed har med seg faglig praksisbasert kompetanse som kan være et minst like verdifullt og solid fundament og utgangspunkt for studiene som generell studiekompetanse (GSK). YS mener det er flere veier fram til en kompetanse, og at læring og kompetanseutvikling skjer på flere arenaer enn kun i det formelle utdanningssystemet. Vi mener at det hver og en av oss kan er viktigere enn hvor og hvordan vi har lært det, og at det er langt flere voksne enn de med generell studiekompetanse som har et godt faglig grunnlag for å starte på og gjennomføre et studium innen høyere utdanning.

YS vil også peke på forholdet mellom høyere yrkesfaglig utdanning og UH i forbindelse med kriterier for opptak. Fagskolen har som kjent vært et prioritert satsningsfelt de siste årene med en stor økning i antall studieplasser. En del av studietilbudene har generell studiekompetanse som et akseptert opptakskriterium. Dette gjelder særlig utdanninger innen kreative fag og økonomi og administrasjon. Hovedvekten av studiene er likevel innenfor mandatet til fagskolen om at det skal være et utdanningstilbud for de med yrkesfaglig bakgrunn, og at det skal være arbeidslivsrelatert. De siste årene har vi sett flere eksempler på at studier som blir utviklet av fagskolen etter forespørsel fra arbeidslivet ikke blir godkjent av NOKUT fordi det innholdsmessig ligger på et høyere nivå enn 5, der fagskolene er innplassert i kvalifikasjonsrammeverket. Vi har også sett eksempler på fagskoler som har tatt til orde for på sikt å utvikle bachelorstudier. Hvis vi skal lykkes med å skape gode forutsetninger for livslang læring, og legge til rette for at arbeidslivet får den kompetansen de etterspør, må det gjøres noe med tilgangen på utdanningstilbudene. Enten må det åpnes opp for et

høyere kvalifikasjonsnivå innen høyere yrkesfaglig utdanning, eller så må inngangsporten til høyere utdanning åpnes mer enn det som i dag er tilfelle. Hvis UH-sektoren ikke endres i forhold til å slippe inn flere med annen formell kompetanse enn GSK, og fagskolesektoren hindres i å tilby utdanninger på nivåer over 5 i kvalifikasjonsrammeverket, er resultatet at vi stenger en stor gruppe mennesker ute fra muligheten til å ta utdanning og vi hindrer arbeidslivet fra å få tilgang på den kompetansen de har behov for. Selv om dette ikke er et tema som utvalget har behandlet i sitt notat, mener vi at dere bør vurdere å ta med dette perspektivet når opptakskriterier skal diskuteres og behandles.

YS mener at generell studiekompetanse fortsatt kan være hovedveien for ungdom inn i høyere utdanning, men ser utfordringene som Lied-utvalget peker på og at det kan være utfordrende at så mye som 38 % av studiene har spesielle opptakskrav. Vi er ikke kjent med om det er gjort noen undersøkelse på om alle disse studiene utelukkende har faglige begrunnelser for kravene eller om det også kan ligge andre årsaker bak. Uansett burde det være mulig å finne gode ordninger for hvordan et eventuelt kompetansegap kan tettes for at studentene skal ha nødvendige forutsetninger for å starte på studiene. Dette kan både gjøres gjennom en vurdering av den reelle kompetansen, en opptaksprøve, eller ved å tilby forkurs. Det siste er noe vi allerede har mye erfaring med gjennom y-veien, da spesielt innen ingeniørutdanningen.

Når det gjelder voksne mener YS at dagens opptaksregler er for snevre. Det er etter vårt syn en svakhet i vårt system at kompetanse oppnådd på ulike læringsarenaer ikke i større grad blir kartlagt, vurdert, dokumentert og verdsatt slik at veiene mellom de ulike læringsarenaene blir mer sømløse, og at veiene inn til mer utdanning og kompetanseheving blir mer fleksibelt og inkluderende.

YS ønsker at vi skal utvikle et bedre nasjonalt system for kartlegging, vurdering, dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse. Et godt nasjonalt system ville ha bidratt positivt til bedre mobilitet i arbeidslivet, det ville ha satt en nasjonal standard som både arbeidsliv og utdanningssystem kunne forholde seg til og ha tillit til, det ville ha redusert ressursbruken hos ulike utdanningsinstitusjoner, og det ville i hovedsak ha løst problemet med at ulike institusjoner vektlegger kompetanse ulikt til samme type studium.

Vi registrerer at utvalget i sitt notat sier at ulempen med realkompetansevurdering er at behandlingen er skjønnsmessig. YS vil tillate seg å påpeke at vurderinger i sin natur i hovedsak er skjønnsmessige, også innenfor det karaktersystemet vi har. To lærere eller sensorer kan vurdere samme oppgave ulikt og havne ned på ulik karaktersetning. Da er det fint at vi i vårt etablerte karaktersystem har klageadgang slik at de som opplever seg feilvurdert kan få prøvet resultatet. Vi vet også at to personer med samme karakter i et fag ikke nødvendigvis har identisk kompetanse, men at begge har fått "riktig" karakter fordi den samlede kompetansen eller kunnskapen er likeverdig. Og så vet vi at to personer med samme karakter kan forvalte og nyttiggjøre seg kompetansen ulikt, som kan ha sammenheng med for eksempel personlig egnethet eller supplerende kunnskap eller kompetanse på andre områder som er forsterkende. Disse tingene vet vi og aksepterer fordi vi har en grunnleggende tillit til et system som er blitt utviklet i et samarbeid mellom ulike instanser over en lang periode, og fordi det ligger fastsatte kriterier i bunn for vurderingene og innplasseringene. Dette er det fullt mulig å oppnå også i et nasjonalt system for realkompetansevurdering. Et slikt system ville også ha vært løsningen på de fleste problemstillingene utvalget har vært inne på i sitt notat.

Når det gjelder dagens ordning med realkompetansevurdering, så mener vi at den i dag ikke er god nok. For det første er den i praksis ikke gjeldende for alle studier, noe vi mener at den bør være. For det andre benyttes det i hovedsak en smal form for realkompetansevurdering fordi det i hovedsak gjøres en vurdering av kompetanse som kan dokumenteres. For det tredje er det uheldig at det er ulik

praksis, innhold og metode både innenfor samme institusjon mellom de ulike studiene, men også mellom institusjonene innenfor samme utdanning. I påvente av et nasjonalt system for realkompetansevurdering, bør det bli en mer enhetlig ordning innen UH-sektoren.

Til andre konkrete spørsmålene som utvalget stiller, mener vi det kan være en ide med en kvalifiserende prøve for opptak til studiene. Dette har blitt benyttet i lang tid f.eks. innenfor musikk, kunst og andre kreative utdanninger. Vi er usikre på hva utvalget i denne forbindelse mener med "standardisert". Hvis det betyr å være gjeldende for hele landet innen en type utdanning, synes dette å være fornuftig ting å prøve ut. Hvis det betyr at det skal være samme prøve som samtlige studier, har vi problemer med å se hvordan dette kan fungere på en god måte.

En slik kvalifiserende prøve mener vi kan benyttes både overfor de som har GSK uten den nødvendige fagkombinasjon, og overfor voksne uten GSK. For øvrig er en slik kvalifiserende prøve en annen metode for realkompetansevurdering enn vurdering av dokumenter, som er den metoden som i hovedsak brukes i dag.

Vi er usikre på om spesielle opptakskrav skal erstattes, men tror at de kan suppleres med forberedende kurs. At det skal være så omfattende som et helt år, er vi imidlertid usikre på om det er behov for. I mange tilfeller er det vel kun snakk om ett eller to fag som enten mangler helt eller som må bygges ut. Hvis det er snakk om et helt år, kan det tenkes at den manglende kompetansen kan oppnås raskere på en annen måte enn et helt forberedende år.

Med vennlig hilsen

Bente Søgaaard

spesialrådgiver - utdanning og kompetanse
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - YS